Máme se bát invazních škůdců?

Snad nejvýznamnějšími vlastnostmi škodlivých organismů jsou jejich odolnost, přizpůsobivost různým podmínkám a často i značné migrační schopnosti. Rozšiřují se na místa s příhodnými podmínkami někdy až na vzdálených kontinentech a využívají k tomu nejrůznější strategie i dosud neznámé příležitosti. Invazní druhy potravně vázané na pěstované rostliny se často „svezou" při jejich přepravě. Nejčastějšími příčinami šíření škůdců do nových oblastí jsou neustále rostoucí pohyb lidí i zboží, expanze jednotlivých druhů a v neposlední řadě klimatické změny.

Stále častěji se také na našem území objevují noví hmyzí imigranti, z nichž na tři z řádu motýlů (Lepidoptera) se podíváme trochu podrobněji. Historie jejich anabází jsou zcela odlišné, liší se původem, způsobem šíření, svým významem z rostlinolékařského hlediska i případnou škodlivostí. Jejich výskyty na našem území byly méně mediálně probírané než např. u klíněnky jírovcové (*Cameraria ohridella*) v roce 1993, ale jsou neméně pozoruhodné.

Obávaný škůdce rajčat

Makadlovka *Tuta absoluta* pochází z Jižní Ameriky, byla popsána v roce 1917 podle motýlů z Peru. Později byla zjištěna na vhodných lokalitách po téměř celé Jižní a částečně i Střední Americe, kde je významným škůdcem rajčat. Mimo americký kontinent byla poprvé zaznamenána na severovýchodě Španělska v roce 2006. Odtamtud se začala rychle šířit, a to jak do dalších evropských zemí, tak do severní Afriky, dále na Arabský poloostrov, do Turecka a na Blízký a Střední východ. Dnes jsou známé výskyty z většiny evropských a afrických zemí, v jižní Asii dosáhla na východ až do Indie, Nepálu a Bangladéše.

Makadlovka *T. absoluta* má u nás mezi invazními škůdci významné postavení, co se týká škodlivosti. Pokud se přehlédnou nebo podcení počáteční výskyty na skleníkových kulturách rajčat, její housenky způsobí totální zničení porostu a k finančním ztrátám je potřebné připočíst také náklady na asanaci skleníku. Tak se projevila i při prvním zaznamenaném výskytu u nás na skleníkových rajčatech v Prostějově v roce 2013. Kultura skleníkových rajčat na výměře přibližně 0,4 ha, která normálně plodí až do začátku prosince, byla úplně zlikvidována už počátkem srpna. Porost rajčat byl téměř úplně zbavený zelené listové plochy, produkce plodů byla minimální a většina z nich byla znehodnocena housenkami. Při průchodu skleníkem se dalo vyplašit značné množství dospělců *T. absoluta*, miny byly pozorovány i na lilku černém, který se zde vyskytoval jako plevel. Pravděpodobnou příčinou zavlečení byly nedostatečně vyčištěné přepravní obaly na sklizené plody. Tento výskyt byl drastickými opatřeními (úplná likvidace porostu a asanace skleníku) eradikován, *T. absoluta* byla ale na území ČR pozorována i nadále. Jednalo se však pouze o občasné a zcela ojedinělé výskyty min na listech nebo imag na lepových deskách, a to většinou koncem vegetace skleníkových rajčat těsně před plánovanou likvidací porostu v okresech Kutná Hora, Olomouc a Prostějov.

(Pokračování na str. 24)

inzerce

Nový insekticídny systém pre repku a mak

Úspešné pestovanie ozimnej repky je náročné na zvládnutie jarnej insekticídnej ochrany. Zvýšená intenzita a skrátený interval striedania osiatych plôch vytvára vhodné podmienky pre výskyt významných škodcov tejto plodiny. V priebehu minulého roka došlo k ukončeniu autorizácie insekticídnych účinných látok thiacloprid a chlorpyrifos, ktoré v kombináciách s pyretroidnou zložkou tvorili významný pilier ochrany porastov repiek. Väčšina pestovateľov bude musieť v nastávajúcom roku zvoliť nový prístup k ochrane svojich porastov proti škodcom nielen ozimnej repky.

Náhradou za zrušené registrácie prípravkov pre komplexnú ochranu proti škodcom repky od spoločnosti Bayer je nový insekticídny systém D-ACT. Tvorí ho mechanizmus dvoch odlišne pôsobiacich účinných látok, ktorý garantuje razantnosť a mimoriadnu spoľahlivosť účinku. Veľmi efektívne kombinuje rýchle kontaktné pôsobenie s dlhodobou plne systémovou účinnosťou.

Predstavenie D-ACT systému

D-ACT tvoria dve účinné látky a v názve ich charakterizujú začiatočné písmena „D" ako deltametrin s (direktívnym) priamym účinkom proti významným žravým škodcom a „ACT" ako dlhodobá (aktívna) spoľahlivá systémová zložka. D-ACT insekticídny systém obsahuje novinku Decis® Forte a novinku Yoroi®. V nadchádzajúcej sezóne budú tieto prípravky predávané spolu v cenovo výhodnom balíčku, ale súčasne bude možné zakúpiť ich aj samostatne. Flexibilita v použití poskytuje široké možnosti využitia, pričom obidva prípravky umožňujú uplatnenie aj v ďalších plodinách. D-ACT je možné využiť na insekticídnu ochranu ozimnej repky a maku.

Striedaním účinných látok sa snažíme znížiť riziko tvorby rezistentných populácií škodcov Foto archív Bayer

Kontaktná zložka

Decis® Forte v uvedenom insekticídnom systéme poskytuje rýchly kontaktný účinok ako dotykový a požerový jed. Prípravok tvorí svetlostabilný syntetický pyretroid s registráciou v mnohých plodinách ako repka, obilniny, strukoviny, cukrová repa, mak, zelenina a ďalšie. Prípravok Decis® Forte je v novej formulácii emulgovateľný koncentrát (EC), pričom ho možno aplikovať maximálne dvakrát za vegetáciu repky, obilnín a strukovín. Nová formulácia poskytuje vyššiu efektivitu zásahu, nižšie dávkovanie a bezproblémovú miešateľnosť. Prípravok Decis® Forte je bez obmedzenia z hľadiska rizika pre včely.

Systémová látka

Yoroi® je vysoko efektívny širokospektrálny insekticíd registrovaný v širokej škále plodín proti cicavým a žravým škodcom. Patrí do skupiny neonikotinoidov, je to vo vode rozpustný prášok (SP), obsahuje 200 g/l účinnej látky acetamiprid a pôsobí kontaktne a systémovo. Acetamiprid má po absorpcii rastlinou translaminárny a systémovo akropetálny pohyb. Mechanizmus účinku je založený v narušení prenosu impulzov vo vnútri nervového systému hmyzu aktiváciou nikotínového acetylcholín receptoru. Prípravok výborne pôsobí na 1. vývojové štádia lariev a škodcovia po kontakte prestávajú prijímať potravu. Acetamiprid je vysoko toxický pre hmyz, ale menej pre cicavce.

Výskyt krytonosa štvorzubého je v ostatných rokoch na vzostupe Foto archív Bayer

Je to pravdepodobne spôsobené inou formou receptora u stavovcov. Yoroi® má registráciu v mnohých plodinách, ako je repka, mak, slnečnica, zemiaky, jadroviny, kôstkoviny, chmeľ, maliny, ďatelina, a rajčiny, paprika, uhorky v skleníkoch. Aplikácia prípravku Yoroi® je povolená 3x za vegetáciu repky a jeden krát za vegetáciu maku. Prípravok Yoroi® je bez obmedzenia z hľadiska rizika pre včely.

Odporúčanie pre repku

Insekticídny systém D-ACT na základe registrácii oboch prípravkov je možné použiť dvakrát za vegetáciu. Prvé ošetrenie odporúčame podľa signalizácie alebo pri prvom zistení výskytu imág krytonosa štvorzubého a repkového v poraste repky, čo býva skoro na jar po prvom výraznejšom oteplení, keď denné teploty počas 3–5 dní za sebou vystupujú nad 8 °C. Odporúčaná dávka Decis® Forte je 62,5 ml a Yoroi® je 0,12 kg/ha. Po oslabení systémového účinku prvého ošetrenia odporúčame proti blyskáčikovi repkovému a krytonosom zopakovať ošetrenie insekticídnym systémom D-ACT pred kvitnutím repky. Odporúčaná dávka Decis® Forte je 75 ml a Yoroi® v rozsahu 0,08–0,1 kg/ha. Vyššiu dávku z uvedeného rozsahu odporúčame v prípade silnejšieho výskytu škodcov a pre zabezpečenie dlhšej reziduálnej účinnosti. Ochranu proti byľomorovi kelovému a krytonosovi šešuľovému odporúčame vykonať s prípravkom Yoroi® v dávke 0,18 kg/ha podľa výskytu škodcov v období od začiatku kvitnutia až do odkvitania.

Ošetrenie v maku sa vykonáva na základe signalizácie výskytu škodcov. Optimálny termín nastáva v období háčkovania pukov. Aplikáciu odporúčame vykonať až do začiatku kvitnutia maku (BBCH 61). Odporúčaná dávka proti byľomorovi makovému je u Decisu Forte 75 ml/ha a u Yoroi® 0,15 kg/ha. Yoroi® má registrovanú účinnosť v danej dávke aj proti krytonosovi makovicovému.

Výhodou D-ACT insekticídneho systému je komplexnosť ochrany repky olejky a maku siateho proti významným jarným škodcom. Striedanie účinných látok alebo ich používanie v kombinácii prispieva k zníženiu rizika tvorby rezistentných populácii škodcov. Široký rozsah registrácie umožňuje flexibilitu v použití, pričom D-ACT je možné využiť dvakrát za vegetáciu repky. Pre optimalizáciu nákladov využite nákup prípravkov v cenovo zvýhodnenom balíčku. Používajte prípravok na ochranu rastlín bezpečným spôsobom. Pred použitím si vždy prečítajte etiketu a informácie o prípravku.
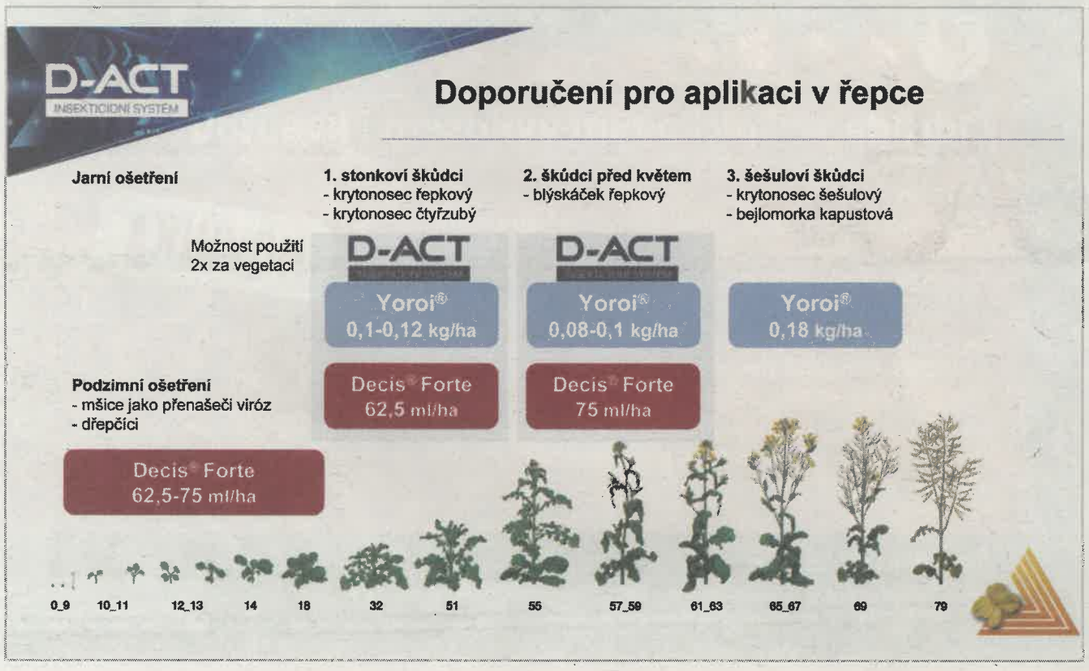
Ing. Ján Hanuska
Bayer